Анализ на „През чумавото” - Йордан Йовков

Публикувано от **Simonsita** на **24.02.2010**

Йордан Йовков – „През чумавото” (кратък анализ)

Йордан Йовков изгражда един свят, изпълнен със страх от смъртта, където вярата е разколебана от липсата на Божа намеса. Чумата е бедствие, което не прощава на никого и предизвиква ужас и паника у всеки. Избран е именно такъв фон на разказа, за да се подчертае изключителността на героите.

Определяйки времето като „нездраво” и „задушно” и напластявайки описанията с призрачни и страшни детайли, авторът ни въвежда директно в изпълнената с мъка и безнадеждност действителност. Тук селяните живеят в страх от чумата, страх, който „помътваше разума”. Фактът, че те се обръщат към магиите, търсейки защита и опора, говори за силното им отчаяние и обезвереност. Господ не им е помогнал сега и те нямат сили да продължат да вярват с предишната твърдост.

Още епиграфът налага потребността текстът да бъде разбран като история за греха и за пътя към неговото колективно изкупление. Загатната е изначалната греховност на човека, който чувства, че е заслужил Божието наказание. Целият разказ носи идеята за престъплението и изкуплението, а селянинът в него се страхува преди всичко от Божият гняв, като грехът може да бъде открит в егоизма и отчуждението на хората, в изчезването на добротата и любовта.

Светът в разказа е двуполюсен – „тук” в селото, където броди не чумата, а страхът, и „там” в долните села, където вилнее смъртоносната болест. Тази двуизмерност на художественото пространство е характерна за разказите на Йовков. В „През чумавото” пространствените ориентири са изведени във вертикал – „горе”-„долу”, както е и в целия цикъл „Старопланински легенди”.

В долния свят се намира чумата. Тя символизира абсолютното зло, всички нещастия, които могат да застигнат човека, смъртта. Тя е свързана с пътя между двата полюса, отдолу-нагоре. Тя пътува на кон, лети с орлите, тя е пътник, който сполита човешкия свят и унищожава всичко в него.

Разчитали досега на магии и предсказания, хората изоставят тези си вярвания като несигурно уповаване и се обръщат към реалните истини, които откриват в лицето на Хаджи Драган, който със своето богатство и авторитет вдъхва респект у всеки. Това, че той е различен от обичайното, не е сприхав, а ги приема с гостоприемство в дома си, контрастира с всеобщото мрачно настроение и придава чудатост на образа му.

В центъра на сюжетното действие застава сватбата на дъщерята на Хаджи Драган – Тиха, която има абсурден характер според представите на житейската логика – само преди месец годеникът е бил върнат с отказ и сватбата ще се проведе по време на чума. Това силно смущава наплашените души на селяните, но се пробужда и надежда в тях, защото този празничен ритуал създава усещането за хармония и щастие, но преди всичко – за възобновяване на живота. Макар и да настъпва всеобщо облекчение, неизбежен остава въпросът: „Луд ли е Хаджи Драган да започва сватба?".

Мотивът за лудостта в разказа се разширява постепенно. Изразите „луди хора", „играеха като луди", „небивала сватба", „лудешко веселие" създават усещането за нещо анормално, за безумие, което обхваща цялото село. Поведението на Тиха и баща и е истерично, неестествено – те плачат и се веселят едновременно, а селяните изведнъж започват да проявяват виталност и енергичност, след пълната си досегашна пасивност. Това е формата, под която те показват своята жажда за живот, на стремеж да забравят страданието и да заживеят отново спокойно и хармонично. Успокоението обаче е краткотрайно. Йовков бавно ни подготвя за развръзката на разказа, използвайки различни знамения, което героите разчитат като знаци на настъпваща трагедия – орлите, огньовете в планината.

Друг нереален обект в разказа е неземното изобилие на храна у дома на Хаджи Драган, което е почти абсурдно сред общия недоимък – богатството на сватбената трапеза, раздаденото жито, градината с натежали плодове. Неговият дом е като райска градина.

По време на пиршеството е обръща внимание на хлябът и виното, които могат да се свържат с християнската символична система и да се възприемат като плътта и кръвта на жертвата.

Целият разказ е низ от ритуални действие с жертвен характер, като става ясно, че обект на жертвоприношението ще бъде Тиха. Нейният образ е описан като закачлив и дяволит. Едновременно с това обаче името и говори за вглъбеност и душевна чистота. Нейната веселост е преди всичко опит да надмогне страданието и мъката, че няма да се омъжи за този, когото обича – Величко Дочкин – „Тиха се смееше, но в очите и светеха сълзи". Освен това тялото и е описано като плод – „очите на Тиха, продълговати и черни като сливи", „страните и пресни като праскова". Това подготвя читателя да разбере, че безумното ядене и пиене пи време на чума ще кулминира в причастието с плътта и кръвта на избраната за жертва девица.

Моментът на откровението настъпва с окончателното събитие, предхождано от орлите – смъртта. Величко е като някакво неживо същество, демон – той е „почернял, прашен", очите му „горят като въглени", „полюшваше се". Той идва от долните села, които в разказа имат смисъла на подземните царства, убежището на злото, което в случая е чумата – смъртта. Той е като пратеник, който идва да прибере обещаната жертва. Освен това идва на кон, като конник, който носи със себе си апокалипсиса, както е описвана в митологията смъртта.

В този момент се проявява всеотдайността на Тиха към любимия и. Противопоставена на майчината, нейната любов придобива значението на святост.Сравнено с това на полудялата майка, поведението на Тиха се превръща в нормално, докато всъщност се обрича на смърт доброволно. Булото символизира границата, която се издига между Тиха, Величко и останалия, грешен свят, а червеният цвят е свързан с кръвта на жертвата. Това, което утвърждава избора на Тиха като правилен, е божията благословия, изразена в иконата на Исус с вдигната десница. Тя показва, че греховете са били изкупени и на хората е било простено. Благодарение на Тиха редът е възстановен, а любовта възтържествува над земното нещастие.

Powered by
Bukvar.bg
© 2010-2024